

Uittreksel dyslexieprotocol

Het protocol bevat afspraken m.b.t. leerlingen met dyslexie en is onderdeel van het SOP

I. Doelgroep

Dispenserende en compenserende maatregelen zijn van toepassing voor leerlingen met een officiële dyslexieverklaring en gelden voor alle vakken.

II. Doelen

Hoofddoel

Onderstaande maatregelen zijn bedoeld om de problemen te verminderen die leerlingen met het leerprobleem dyslexie ondervinden.

Subdoelen

- 1 Het leerproces te optimaliseren;
- 2 Leerlingen voldoende strategieën aanbieden, zodat zij met hun eigen cognitieve mogelijkheden hun schoolloopbaan kunnen volgen en afsluiten;
- 3 Leerlingen gemotiveerd houden.

III. Ondersteunende maatregelen in de praktijk

In overleg met de zorgcoördinator/ RT-coördinator kunnen er compenserende en dispenserende maatregelen getroffen worden. Denk hierbij aan het gebruik van regelkaarten, het splitsen van proefwerk, het gebruik maken van software of ruimte creëren voor de leerling door dispensatie te geven voor een vak.

Compenserende en dispenserende maatregelen in de onderbouw

1. Verlenging
  - De tijdsverlenging is 5 minuten extra tijd per 15 minuten van de toetsduur (dus bij een toets van 45 minuten is de verlenging 15 minuten), met een maximum van 30 minuten.
2. Afspraken voor de beoordeling van schriftelijk werk (zie ook bijlage 1)
  - Fouten in de werkwoordspelling rekenen als regelfouten (grammaticale fout).
  - Fouten in spelling en grammatica alleen rekenen als schrijfvaardigheid getoetst wordt;
  - Meerdere fouten in één woord voorkomen dit als één fout rekenen;
  - Een fout in de regeltoepassing (opbouwspelling) rekenen als grammaticale fout;
  - Een fout in de klanktekenkoppeling als spellingsfout en niet als grammaticale fout rekenen (bv: sapjekt = subject);
  - Het gebruik van laag frequente woorden in toetsen zoveel mogelijk voorkomen en niet fout rekenen.
3. ICT-ondersteuning
  - De leerling meldt bij de RT-er/zorgcoördinator dat hij/zij gebruik wil maken van tekst naar spraak software (bv: Kurzweil of Sprint) of de laptop voor het uitwerken van toetsen / schriftelijk werk.
4. Gebruik regelkaarten (zie ook bijlage 2)
  - Een regelkaart is bestemd voor die leerlingen, die moeite hebben met het gebruik van grammaticale- en spellingsregels.
  - De leerling maakt in overleg met de vakdocent, tenminste twee dagen voor een schriftelijke overhoring of proefwerk, de regelkaart.
  - Docent zet een paraaf op de regelkaart ter goedkeuring.

5. Grootschrift
  - Omdat de examens voor alle leerlingen aangeleverd worden in Arial 12 en deze lettergrootte internationaal beschouwd wordt als werkbaar voor mensen met een leeshandicap is er afgesproken om proefwerken op Arial 12 aan te leveren, zodat leerlingen wennen aan deze lettergrootte.
6. Vrijstelling
  - Dispensatie voor de tweede moderne vreemde taal is niet mogelijk voor dyslectische leerlingen. Wel kan de school in de eerste twee leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor de moderne vreemde talen. In de praktijk betekent dit dat er voor leerlingen in de eerste twee klassen van het VMBO met dyslexie de mogelijkheid bestaat om, indien vermeld in de dyslexieverklaring, de lessen in de tweede moderne vreemde op een andere manier in te vullen;
  - In de eerste drie leerjaren van havo en vwo zijn zowel Spaans als Duits verplicht. Er kan geen ontheffing worden verleend aan dyslectische leerlingen. Wel kan de school in de eerste drie leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal. De school moet hierbij wel rekening houden met de doorstroommogelijkheden van de leerling
7. Screening in de brugklas
  - In alle brugklassen kunnen signaleringsonderzoeken afgenomen worden op het gebied van rekenen en taal. Op grond van de resultaten van deze onderzoeken worden leerlingen geselecteerd voor extra begeleiding.

Compenserende maatregelen in de bovenbouw Mavo

Voor het verlenen van faciliteiten volgen wij de wetgeving die is vastgelegd in artikel 55 van het Eindexamenbesluit. Bij wijzigingen zal de school altijd de wetgeving volgen.

Zie [WBR0004593/2018-03-15](#)

Compenserende maatregelen:

- 1 Verlenging: De tijdsverlenging is 20% (tot maximaal 30 minuten)
- 2 Vergroten van de opgaven in arial 12
- 3 Gebruik van een laptop en/of geluid ondersteunende apparatuur.
  - Bij alle schriftelijke examens is de computer toegestaan als schrijfgerei. Aan kandidaten met een deskundigenverklaring omtrent dyslexie volgens artikel 55 van het Eindexamenbesluit VO, mag het gebruik van spellingcontrole worden toegestaan. Als de computer als schrijfgerei wordt gebruikt is het van belang dat kandidaten geen toegang hebben tot verboden hulpmiddelen (zoals een digitale atlas of een digitaal woordenboek), en moet ook o.m. de opslag (bijvoorbeeld uitprinten) worden geregeld. De correctoren moeten de aftrekregels voor spellingfouten ook toepassen bij leerlingen die met spellingcontrole hebben gewerkt.

Bijlagen

1. Beoordeling schriftelijk werk

Algemeen

- beoordeel alleen wat je wilt toetsen. Beoordeel bijvoorbeeld geen spelling als het om kennis gaat;
- beoordeel liever op het aantal goede items dan op het aantal foute items;
- bedenk van tevoren hoeveel punten er per opdracht gescoord kunnen worden;
- zorg ervoor dat elk onderdeel zo evenredig mogelijk meetelt in de score, zodat een leerling zijn zwakke kant kan compenseren.

Voorbeeld voor MVT:

Leesvaardigheid	5 punten
Grammatica	15 punten
Woorden	15 punten
Zinnen	10 punten
Totaal	45 punten = 10

Talen

In de foutenanalyse van dyslecten worden meestal 3 soorten fouten gehanteerd.

1. fonemische fouten: fouten op grond van **klanktekenkoppeling**/schrijven op gehoor (fout schrijven van lastige klanken/klanken naar eigen taal schrijven);
2. fouten in de **regeltoepassing** (bijvoorbeeld bij toepassing van naamvallen), **morfologie** (samenstellingen) en **syntaxis** (werkwoorden);
3. etymologische fouten: fouten in het **woordbeeld** (schrijven op gehoor in plaats van woordbeeld).

In de MVT maken leerlingen veel fouten in de klank-tekenkoppeling, daar deze verschilt van hun eigen taal (bijvoorbeeld Duits: Zehn). Daarnaast beheersen zij vaak de grammaticale regels in het Nederlands niet en kunnen zij deze dus niet toepassen in een vreemde taal (bijvoorbeeld woordbenoeming en regeltoepassing).

Berekening aantal items per toets

per in te vullen woord of vorm	1 item
per in te vullen zin/gedeelte met 2 taalproblemen erin	2 items
<i>Weging van fouten</i>	<i>Hoogfrequent woord</i>
spelling: op het gehoor gespeld, omdraaien van letters	0,5 fout
spelling: woord onherkenbaar	1 fout
deletie: (weglaten) van woord	1 fout
grammaticale fout	1 fout
taalfunctie niet of fout	2 fouten
hele zin niet of fout	tot 1 1/2 fout
maximaal aantal fouten per zin (lengte)	tot 2 fouten
bij invulmogelijkheid met 2 grammaticale of andere taalproblemen in 1 zin	maximaal 2 fouten

Herhalingsfouten

spelfouten	1 keer rekenen
fouten in onderdelen/grammatica die niet in het hoofdstuk behandeld zijn	1 keer rekenen
fouten in onderdelen/grammatica die in het huidige hoofdstuk behandeld zijn en waarbij consequent dezelfde regelfout gemaakt wordt.	1 keer rekenen

fouten in onderdelen/grammatica die in het huidige hoofdstuk behandeld zijn en waarbij er steeds een andere fout in de regeltoepassing gemaakt wordt	elke fout 1X rekenen met een maximum van ..... (afhankelijk van puntentelling)
--	--

Het bovenstaande beoordelingsmodel is op basis van het model in 'Orthodidactiek van het Engels', door Ans van Berkel.

Opmerkingen

Boekjes voor talen, zaakvakken, exacte vakken, praktijkvakken en creatieve vakken over dit onderwerp kunnen worden geraadpleegd bij de dyslexiecoördinator. Deze serie van 4 boekjes horen bij de uitgave van het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs.

2. Gebruik regelkaarten en gesplitste proefwerken

- Een regelkaart is bestemd voor die leerlingen, die moeite hebben met het gebruik van grammaticale en spellingsregels.
- Leerling maakt in overleg met de vakdocent een regelkaart. Dit moet minimaal twee dagen voor de schriftelijke overhoring of proefwerk.
- Docent zet een paraaf ter goedkeuring op de regelkaart.
- Leerling gaat naar de RT-coördinator en laat de regelkaart plastificeren. Leerling kan de regelkaart bij een schriftelijke overhoring of proefwerk gebruiken.
- Leerling geeft bij het bekend maken van het proefwerk aan bij de vakdocent dat hij/zij dit gesplitst wil maken en overlegt met de docent hoe het proefwerk gesplitst wordt, zodat hij/zij weet wat hij/zij moet leren.
- Leerling maakt bij het bekend maken van het proefwerk ook een afspraak met de docent voor het tweede deel van het proefwerk.